

СВІТ

ТРУД

6176

1934

1926
196 9/10

ЦЕНТРАЛЬНА
НАУКОВО-УЧБОВА
БІБЛІОТЕКА

N 23.

ЦІНА 20 КОП.

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ ІЛЮСТРОВАННИЙ ТИЖНЕВИК „НОВЕ МИСТЕЦТВО“

вид. Відділу Мистецтв УПО

ЖУРНАЛ МІСТИТЬ СТАТТІ В СПРАВАХ ТЕАТРУ, ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА, МУЗИКИ, КІНО, ПОЕЗІЇ, ФЕЙЛЕТОНИ, РЕЦЕНЗІЇ МИСТЕЦЬКУ ХРОНІКУ

Передплата на 1 рік 9 карб.—коп.

„ „ 1 2 „ 4 „ 50 „

„ „ 3 міс 2 „ 60 „

„ „ 1 „ — „ 87 „

Ціна одного примірн. в Харкові 20 коп.

На периферії, в Союзних Республіках, театрах і на залізниці 25 коп.

ВИДАВНИЦТВО МАЄ 37 КОМПЛЕКТІВ ЖУРНАЛУ ЗА 1925 25 РІК.

ВАРТІСТЬ ОДНОГО КОМПЛЕКТУ З ПЕРЕСИЛКОЮ 6 КАРБ.

Редакція і контора: Харків, вул. Карла Лібкнехта, № 9. Телефон № 1—68

2 КАРБОВАНЦІ

НА ЦІЛИЙ 1927 РІК
КОШТУЄ

2 КАРБОВАНЦІ

„ЗОРЯ“

ЛІТЕРАТУНО-НАУКОВИЙ та ПОЛІТИЧНО-ГРОМАДСЬКИЙ, ІЛЮСТРОВАННИЙ ЖУРНАЛ.

„ЗОРЯ“ виходить вже третій рік регулярно що місяця книжками в 32 стор.

„ЗОРЯ“ друкує вірші, оповідання, статті на політично-громадські та літературні і наукові теми, друкує обширну хроніку культурного життя СРСР і других країн, повідомляє про найновіші здобутки науки й техніки.

„ЗОРЯ“ має своїх постійних співробітників по всіх важніших містах України а також Західній Україні, в Чехії, в Сполучених Штатах Америки і в Канаді.

„ЗОРЯ“ освітлює життя українського працюючого люду не тільки на Радянській Україні, але й поза її межами.

ТІЛЬКИ 20 коп. на 1 місяць (окремий №) Коштує
1 карб. на півроку
2 карб. на цілий 1927 рік 30РЯ“

Присилайте негайно передплату на таку адресу:
Дніпропетровськ, проспект Карла Маркса, № 106.

2 КАРБОВАНЦІ

НА ЦІЛИЙ 1927 РІК
КОШТУЄ

2 КАРБОВАНЦІ

„ЗОРЯ“

ЛІТЕРАТУНО-НАУКОВИЙ та ПОЛІТИЧНО-ГРОМАДСЬКИЙ, ІЛЮСТРОВАННИЙ ЖУРНАЛ.

„ЗОРЯ“ виходить вже третій рік регулярно що місяця книжками в 32 стор.

„ЗОРЯ“ друкує вірші, оповідання, статті на політично-громадські та літературні і наукові теми, друкує обширну хроніку культурного життя СРСР і других країн, повідомляє про найновіші здобутки науки й техніки.

„ЗОРЯ“ має своїх постійних співробітників по всіх важливіших містах України а також Західній Україні, в Чехії, в Сполучених Штатах Америки і в Канаді.

„ЗОРЯ“ освітлює життя українського працюючого люду не тільки на Радянській Україні, але й поза її межами.

ТІЛЬКИ 20 коп. на 1 місяць (окремий №)
1 карб. на півроку
2 карб. на цілий 1927 рік

Коштує
„ЗОРЯ“

Присилайте негайно передплату на таку адресу:
Дніпропетровськ, проспект Карла Маркса, № 106.
Контора редакції „ЗОРЯ“.

ПРИЙМАЄТЬСЯ ПЕРЕДПЛАТА на 1927 рік НА НОВИЙ ПЕРІОДИЧНИЙ ЛІТЕ- РАТУРНО - ХУДОЖНІЙ ЖУРНАЛ „ВАПЛІТЕ“

ВИДАННЯ ВІЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПРОЛЕТАРСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ.

Журнал виходитиме що два місяці починаючи з січня 1927 року, розміром 8—9 аркушів.

Журнал „Вапліте“ міститиме художні твори (прозу, поезію) критику та бібліографію, публіцистичні статті та спеціальні розвідки про мистецтво взагалі й літературу зокрема, літературно-мистецьку хроніку, новини ССРР, Закордону і інш.

ЖУРНАЛ „ВАПЛІТЕ“ в 1927 р. вийде шість №№. 1-е число Журналу „Вапліте“ вийде в кінці грудня 6. р.

В журналі „Вапліте“ крім членів Вільної Академії Пролетарської Літератури беруть участь кращі літературно-художні сили України, Росії, Білоруси, Кавказької Республіки та пролетарсько - мистецького закордону.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ:

на рік 4 карб. — коп., на 6 місяців 2 карб. 25 коп.

Ціна окремого примірника 75 к.

Передплата приймається всіма поштовими конторами і агенствами УСРР, уповноваженими УТОДІК'у (Українське Т-во Друматургів і Композиторів), і безпосередньо в конторі журналу: Харків, Старий Пасаж 28-29, В-во „УТОДІК“.

Річним передплатникам, що внесуть передплату до 25-го грудня 6. р., в кінці січня 1927 року, буде розіслано додаток: — книжку Гросса „Мистецтво в небезпеці“.

Адреса контори журналу „ВАПЛІТЕ“: Харків, Старий Пасаж № 28-29, В-во „УТОДІК“.

05 (47714х) „1926“

За
редакцією

ВСЕСВІТ

ШУМСЬКОГО О.
КАСЯНЕНКА Е.

Фундатор В. БЛАКИТНИЙ

№ 23 (46) 15 грудня 1926 р.
Рік видання II-й.

УНІВЕРСАЛЬНИЙ ІЛЮСТРОВАННИЙ ДВОХТИЖНЕВИК

Харків, вул. Лібкнехта, 21
Тел. № 34-76.

З вулиці до роботи—колишні безпритульні працюють на горді в колонії безпритульних

Харків. Початок вул. Карла Лібкнехта

Фото-етюд С. Криги

Оповідання

Т І Н І

Е. Хазіна

НІ ЖАРКІ, ДУШНІ.

Здавалось, що по вулицях котяться тонкі скалки сонця, що їх вітрець обертає на подум'я, і вони печуть обличчя, як полум'я гуті.

Літав по вулицях і цвіт дерев, що мліли від жаги, сніжинками крутився в повітрі, засипаючи лиця, очі, бороди.

У відчинені вікна „сніжинки“ летіли в канцелярію, насадили по кутках, на підлозі, по стінах і здавалось, що все взялося мохом.

Посеред кімнати стояли до писання, за столами люди з похиленими головами.

Ви йдете до столу Олексія Олексійовича Доброхотова по якусь дрібницю, оливець то що, і мимоволі спиняєтесь оддалля від гострого

Орлиним поглядом оглянув службовців: чи всі на місцях, і просунув до себе в кабінет.

Там він раз-у-раз дзвонив у телефон і гукав:

— Лю-бий мій... ІЩо?... Не чую... То-ва-ришу мій... Т'адже ясно говорю...

А в канцелярії торохтіла машинка, стукали рахівниці і нудну-нудну гісну співали пера так само, як двісті літ тому, коли були поліціймейстери.

II.

В цьому розділі треба ще показати Фелікса Йосиповича, щоб не було непорозумінь далі.

Оповідання

Т І Н І

Е. Хазіна

НІ ЖАРКІ, ДУШНІ.

Здавалось, що по вулицях котяться тонкі скалки сонця, що їх вітрець обертає на полум'я, і вони печуть обличчя, як полум'я гуті.

Літав по вулицях і цвіт дерев, що мали від жаги, сніжинками крутився в повітрі, засипаючи лиця, очі, бороди.

У відчинені вікна „сніжинки“ летіли в канцелярію, насідали по кутках, на підлозі, по стінах і здавалось, що все взялося мохом.

Посеред кімнати столи до писання, за столами люде з похиленими головами.

Ви йдете до столу Олексія Олексійовича Доброхотова по якусь дрібницю, оливець то що, і мимоволі спинаєтесь, оддала від гострого окрику:

— „В чім річ?“

І тут, хоч вам хочеться піти геть, ви просите ту чи іншу річ і тепер дивуєтесь, з якою ширістю він задовольняє ваше прохання:

— Прошу вас, будь ласка, дуже радо...

Коли ви прохаєте оливець, то:

— Вам, може, й паперу... беріть,—і простягає аркуш паперу.

Олексій Олексійович Доброхотів був худий, довгий дід з обвислим і занедбаним сивим волоссям.

Вдягнений він був, або—радше—висів на йому, як на кілку, френч з шинельного сукна; комір того френча сховився в нього на грудях. А тим, що френч він носив не тільки влітку, а і взимку, то і влітку і взимку шия в діда була гола.

— Сама шила—говорив він.—Добре, коли жінка шити вміє. А то, знаєте, у злиднях... буває...

З лівого боку коло вікна за столом сидить Фелікс Йосипович і поруч—машиністка Шаталова.

Шаталова—пшеничне личко: піріжок. Так прозивають.

— А я вам кажу, що ніяких війн, ніякої сили нам тепер не страшно... Зрозумійте тільки: вийдемо ми ось із цим нашим: „нам нізвідкіль рятунку ждати“...—говорив Доброхотів, видимо, ведучи далі розмову.

Фелікс Йосипович і машиністка сміючись одкинувшись на спинки крісел.

Доброхотів правив далі:

— Ви, молодць. Старих часів не знаєте... Давай вам відразу соціалізм та й годі.

В цей час увійшов „Зав“, і знову застукали рахівниці, зашкрипіли пера по паперу.

„Зав“ був один з тих високих, повновидих—чоловіків, що двісті літ тому були поліціймейстерами, і взагалі людина дивна.

У нього була одна нога. Другу він тяг гумову, тяг тяжко, допомагаючи собі палицею (гумова була так, для одводу очей). І ходив головою вперед, немов-би плавати вчився.

Для Фелікса Йосиповича і „нога“ була диво.

Прізвище „завове“ було не то хінське, не то грецьке—Чипахчі.

В анкеті він написав „руський“.

— Який-же він руський, чорти б його взяли,—обурювався Фелікс Йосипович.

Насправді Чипахчі був єврей, член комуністичної партії і присланий сюди на посаду завгосподарством.

Орлиним поглядом оглянув службовців: чи всі на місцях, і просунув до себе в кабінет.

Там він раз-у-раз дзвонив у телефон і гукав:

— Лю-бий мій... Що?... Не чую... То-ва-ришу мій... Т'адже мені говорю...

А в канцелярії торохтіла машинка, стукали рахівниці і нудну-нудну пісню співали пера так само, як двісті літ тому, коли були поліціймейстери.

II.

В цьому розділі треба ще показати Фелікса Йосиповича, щоб не було непорозумінь далі.

Так от:

Маленький, аби-як вбраний; правда, краватка надто лізла в вічі: подивитесь на нього, і побачите тільки синеньку краватку. Може тому, що краватки в наші часи менше зношуються, ніж сама людина... Не знаю.

Голова, що всього тільки 26 літ тягне Фелікса Йосиповича вгору, вже ветигла посивіти.

З 917 був у партії, в червоній армії, і після Перекопу його відкомандировано до Москви.

— Ось де комунізм справжній, та й Леніна побачити можна—марш Фелікс Йосипович.

Там послано його завідувати книжною коморою—у глибокім, глузливому дворі, що нагадував Варшавську цитадель.

Помешкання не топилося усю зиму, а йому доводилося і ночувати там. Ранками стояв у черзі в Житлівділі.

Дістав, кінець кінцем, ордера на кімнату у великому будинку на Петровці, а там виявилось, що будинок цей давно згорів, ще під час Жовтневого перевороту.

І знову стояв у черзі.

Видали другий ордер, і Фелікс Йосипович пішов по адресі. Зійшов чорними сходами (парадні тоді були позабивані) на третій поверх, постукав у двері.

Вийшла товста дама з зачісаним у зачіску волоссям і заявила, що тут квартира з трьох кімнат на три душі і що ордера видано помилково.

— Дурна ти, я тобі буду, як син рідний. Чого ти боїшся...

Дивився мовчки Фелікс Йосипович на „матір“.

Але „мати“ його за сина прийняти не хотіла, і він покликав міліціонера.

Тоді хазайка й собі привела члена РСІ, що зараз же виражував кубатуру і підтвердив, що ордер Житлівділі видав неправильно.

На доводи Фелікса Йосиповича, що він допіру з фронту, червоної армії, і що нема чого тут розводити формалістику, „РСІ“ образився і говорити не хотів.

Пішов тоді Фелікс Йосипович з цієї „РСІ“ і плюнув...

З того часу—непартійний і служить тут рахівником.

А Леніна так і не побачив.

III.

Принесли чай і Доброхотів казав:

— Чудова річ—чай. Найкраще, що стара Росія могла придумати.

Всі при цім звичайно сміялися. І тоді він повторював: „Старих часів, кажу, не знаєте. Понюхали б були перцю за старого режиму“...

І всі пили чай.

Чай приносив кур'єр Олександрів.

Це був кремезний, самовдоволений дід із пів-баками. Служив колись за кондуктора на залізниці, а тепер—за революції—за кур'єра.

Коли Олександрова питали, чому він не йде до партії, він відказував:

— А що, мені хіба так погано?!

Фелікс Йосипович частував машиністку булочками і після чаю прохав Доброхотова цигарку, кажучи при цьому який-небудь парадокс:

— Он люде говорять про Венеру Мілоську, захоплюються нею. А я ось—досить мені побачить на вулиці звичайну молоду жінку, і я відчуваю щесвіт... Що?... — затнувся Фелікс Йосипович, побачивши, що Доброхотів зніяковів (машиністка удала, що не чує).—Еге-ж, бо це реально... Доказав свою думку Фелікс Йосипович.

Олександрів про Мілоську ніколи не чув і думав, що мова мовиться про звичайну жінку. Фелікса Йосиповича він зрозумів по-своєму, підійшов до його столу і сказав сміло, але тихо:

— Ех, були часи, коли за кондуктора їдив. Бувало, станеш уночі на нікому-небудь роз'їзді, та зайдеш до знайомиї баби—удовиці б то, так вона тобі півпляшки, та ще й спати з собою покладе... хе... хе...

Та не бачучи сподіваного ефекту, Олександрів зніяковілий відійшов від Фелікса Йосиповича.

А з кабінету „Зав“ долітало:

— Любий мій, не могу... Та що ви мені говорите... Това-а-ришу мі-ій...

IV.

Якось-то занедужав Доброхотів.

Фелікс Йосипович знав, у яких злиднях жив цей старий із сім'єю. Він-же діставав таку малу платню. Фелікс Йосипович не один раз хотів допомогти йому, але той все відмовлявся:

— Я як-небудь... Спасибі вам—відказував він Феліксові.

Тепер він рішив послати жінці Доброхотова тріхи грошей, щоб той не мав. Став збирати серед товаришів. Сам дав і пішов теж до „Зав“.

— Що ви, що ви... От ще міщанство... Любий мій... На це-ж у нас є Соцстрах.

Це була „Завова“ відповідь.

Десь високо прогуркотіло щось важке, немов білизну качали.

Фелікс Йосипович дуже любив цей згук, і став коло вікна. Прямо на його сунула через дах бузова величезна хмара.

Повіяв прохолодний вітрець і дощ, що промчав хвилиною, прибав пісок, порох на тротуарі.

Вдихнувши повними грудьми охололе повітря, Фелікс Йосипович повернувся до столу, сів.

На „кредиті“ розгорненої книги лежала записка. Фелікс Йосипович відразу пізнав письмо машиністчине, помняв записку в руці, озирнувся навколо, потім прочитав:

„Я почую себе недобре... і тому, що ви живете близько, то хочу в вас по кінці зайти відпочити...“

Штаталова“.

Засяяв, прикусив губу. Почав був рахувати—не міг: „Так несподівано, так сміливо... ну, й жінка...“—думав він.

Підійшов до машиністки, сказав, не дивлячись на неї:

— Будь ласка.

— Дякую,—відказала спокійно Штаталова.

Через годину пішли.

Дорогою їх зустрів „Зав“, що довго дивився їм услід.

Вона лягла на ліжку, уривчасто казала:

— Заслоніть вікно... отак... що це зо мною сьогодні?... Вода в вас є?..

Він подав склянку води.

— Ви, може, їсти хочете?..

Вона мовчала.

Фелікс Йосипович постояв з хвилину, хотів був підсісти до неї, та не зважився. Те, що вона, сама напрохуючись, вперше увійшла до його в кімнату, лягла на ліжку, для нього було так незвичайно, що він змішався і така, як ніколи, неспівзвучність обняла його...

Сів навпроти на м'ягке, на своє, крісло і пильно дивився на неї.

Фелікс Йосипович жив в „общешитті“ тої самої установи, де працював. В сусідній квартирі по коридору жив „Зав“.

— Як у вас гарно—прокинулась і блиснула очима Штаталова. Потім здивовано вигукнула:

— Відки в вас такий чудовий килим?

— „Тепер все наше“—іронічно посміхнувся Фелікс і розказав:

— Мав незабаром приїхати шеф нашої установи, і „Зав“ наказав прибрати мою кімнату, як годиться. Мене ж гадав на час переселити. Але шеф не приїхав і я користуюсь призначеними для нього речами.

— Ха, ха. Це цікаво—засміялася і зсочила на килим Штаталова.

— Знаєте, я дуже люблю лежати на килимі... Дивіть... Це-ж зовсім по східньому... Сідайте й ви... Так...

...Як-небудь... Спасио! вам—відказував він Феліксові.
Тепер він рішив послати жінці Доброхотова трохи грошей, щоб той не
нав. Став збирати серед товаришів. Сам дав і пішов теж до „Зава“.

— Що ви, що ви... От ще міщанство... Любий мій... На це-ж у нас є
Соцстрах.

Це була „Завова“ відповідь.

Десь високо прогуркотіло щось важке, немов білизну качали.

Фелікс Йосипович дуже любив цей звук, і став коло вікна. Прямо на
ного сунула через дах бузкова величезна хмара.

здивовано виукнула.

— Відки в вас такий чудовий килим?

— „Тепер все наше“—іронічно посміхнувся Фелікс і розказав:

— Мав незабаром приїхати шеф нашої установи, і „Зав“ наказав при-
брати мою кімнату, як годиться. Мене ж гадав на час переселити. Але шеф
не приїхав і я користуюсь призначеними для нього речами.

— Ха, ха. Це цікаво—засміялася і зскочила на килим Шаталова.

— Знаєте, я дуже люблю лежати на килимі... Дивіть... Це-ж зовсім
по східньому... Сідайте й ви... Так...

Куток у Харківському зоологічному саду. Ставок

Фото-стюд С. Криги

Фелікс Йосипович подумав: в таку хвилину не зайняти жінки, то вона-ж сама за дурня матиме.

— Зате ви єдині в моїм гаремі. Чи не правда-ж? Сказавши це, Фелікс Йосипович обхопив її за шию—і... нараз щось подзвонило. Він побіг відчиняти.

Прийшов „Зав“. І замість того, щоб піти до себе, він проस्कандибав слідом за Феліксом. Шаталова лежала на килимі.

З налитим кров'ю обличчям він подивився на неї, але нічого не скавав. Коли він пішов, Шаталова люто сказала:

— Наволоч. І до Фелікса:

— А вам не треба було його пускати...

— Що-ж, все таки „Зав“—незручно не пускати... і нараз захвилювався, питаючи ніби себе самого, Фелікс Йосипович:

— Ну що в нім комуністичного, скажіть, прошу вас... Що з того, що він сидить у кабінеті і розмовляє у телефон... Чи за те ми боролися і підняли країну до бою, щоб потім сидіти із швейцарами коло дверей, а дома мати свою жінку і свій самовар?...

І багато ще наказав тоді Фелікс Йосипович.

Коли він проводив Шаталову додому, вона манірно і з досадою говорила:

— Ні, Феліксе Йосиповичу, ви зовсім не до мого смаку: мені треба життя, насолоди, а ви об комуністах гарячилися...

V.

Усю ніч не міг заснути Фелікс Йосипович.

Думки про Шаталову то різали, то пестили мозок.—Який я дурень—говорив він сам собі, пригадуючи усі подробиці тої хвилини, коли він сидів на килимі. Він пригадував, як по відході „Зава“ її цілував, як вона простяглася на килимі... Але як-же то можна, —потішав він себе—щоб жінку, яка прийшла до тебе уперше, і без ніяких... Але з ними інакше не можна... З жінкою так не можна...

Вранці, коли по кімнаті задзвеніли тисячі копійок від сонця і по стінах і на коврі гуляли золоті зайчики дня, постукало щось у двері.

Фелікс Йосипович проснувся:

— Хто там?

До кімнати увійшов „Зав“.

— Спите ще. О, після такої ночі і поспати не гріх... хе, хе, хе.

— Що ви цим хочете сказати?

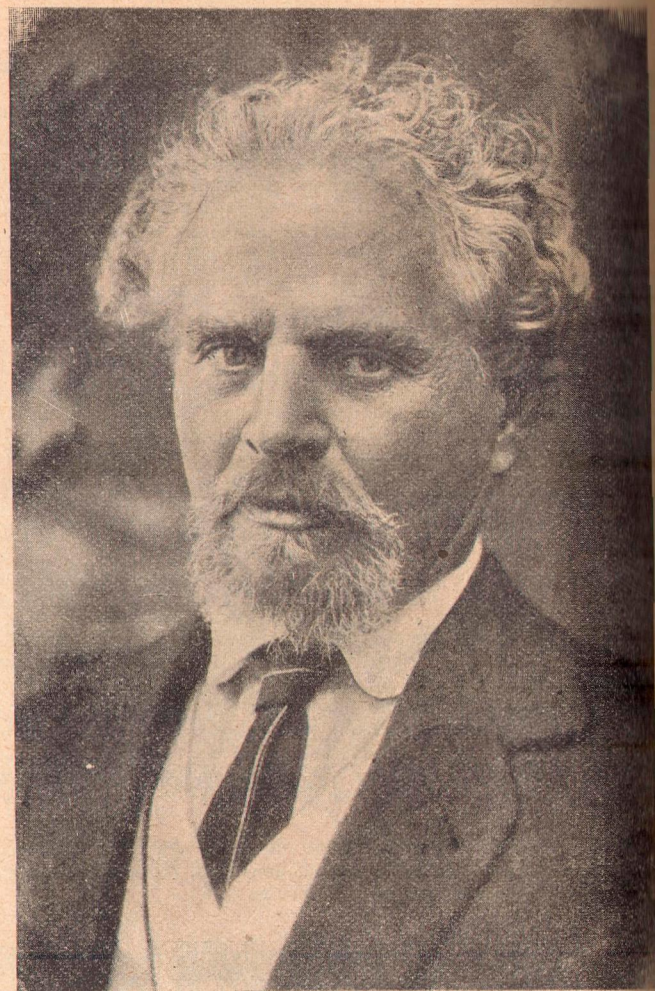
„Зав“ підійшов до ліжка Фелікса Йосиповича і заговорив майже пошепки:

— Тоді ночувала в вас оця... Так ось що, мій любий... Чи не можна-б її... Ну, ви мене розумієте...

Фелікс Йосипович, убираючись, з ненавистю дивився на „Зава“. Хотілося американським башмаком розчерепати цю голову, але якась тайна сила стримала його і він насилу промовив:

— Я зводництвом не займаюсь... Тьху...

Того самого дня, по розпорядженню „Зава“, Фелікса Йосиповича переселено в підвальну квартиру.

Грицько Коваленко. Минуло сорок років літературної та громадської його діяльності. Ювілей було відсвятковано в Полтаві

Бранці, коли по кімнати задзвеніли тисячі копійок від сонця і по стінах і на коврі гуляли золоті зайчики дня, постукало щось у двері.

Фелікс Йосипович проснувся:

— Хто там?

До кімнати увійшов „Зав“.

— Спите ще. О, після такої ночі і поспати не гріх... хе, хе, хе.

— Що ви цим хочете сказати?

„Зав“ підійшов до ліжка Фелікса Йосиповича і заговорив майже пошепки:

— Т'адже ночувала в вас оця... Так ось що, мій любий... Чи не можна-б її... Ну, ви мене розумієте...

Фелікс Йосипович, ubираючись, з ненавистю дивився на „Зав“. Хотілося американським башмаком розчепити цю голову, але якась тайна сила стримала його і він насиду промовив:

— Я зводництвом не займаюсь... Тьху...

Того самого дня, по розпорядженню „Зав“, Фелікса Йосиповича переселено в підвальну квартиру.

Грицько Коваленко. Минуло сорок років літературної та громадської його діяльності. Ювілей було відсвятковано в Полтаві

Квартет ім. Вільйома. Минуло п'ять років існування квартету ім. Вільйома. За час свого існування квартет дав 512 концертів по всій Україні. На нашому знімку:—зліва на право: **О. Старосельський, А. Свірський, П. Кут'їн, В. Гольдфельд**

САЛТІВСЬКА КУЛЬТУРА

Стаття Б. СЛИВИ

Мало хто чув—хіба який фахівець-археолог, про т. зв. „салтівську культуру“, що біля неї в свій час виникла суперечка між вченими руськими та німцями.

Сперечалися вчені про походження хазарів, які відігравали досить велику роль на терені нашої країни.

Німці вважали хазарів за нарід турецького походження, а руські за нарід, подібний до скитів.

Сперечалися на підставі яких захочете джерел—тільки не на самих пам'ятниках старовини

З відкриттям року 1900 у с. В.-Салтові (Харк. округи) городища з слідами хазарської культури вчені мали змогу більш серйозно вивчити хазарську культуру.

25 річні досліді в с. В.-Салтові довели, що „салтівська“ культура подібна до культури Північного Кавказу, бо археологічний матеріал, як тут, так і на П. Кавказі, однаковий.

Це розкрило очі вченим і розв'язало кілька важливих питань. Археологічний матеріал, що його знайдено в Салтові, свідчить про досить високу (в свій час) культуру населення, яке залишило ці могили.

Сама будова могильників доводить, що населення було найоме навіть з прийомами земляних робіт та з плануванням городищ.

Сила ж річей та знарядь хатнього та господарського вжитку, особливо зброї, доводить про значний загальний культурний рівень поселенців.

Найцікавіші ті джерела, що характеризують знайомство народу з керамічним мистецтвом.

Більш того—знайдено цілу керамічну майстерню

ло, золото). Крім найрізноманітніших поковок маємо відливки (бронза) та навіть штамповки з металів (бляшки, оздоба до упряжи).

Особливо цікаві золоті та срібні серги та намисто з мастики.

Що до громадського стану—є також певні дані, що говорять про існування класи бідних та багатих, а також і рабів.

Весь знайдений археологічний матеріал (1766 експонатів) зосереджено зараз у Вовчанському Історичному Музеї.

На самому місці дослідів місцеві селяне остільки зацікавились дослідями, що при місцевій хаті-читальні засновано сільський музей, який цього літку поповнився новими експонатами—зразками салтівської культури.

Угорі, ліворуч, — вчитель, археолог В. А. Бабенко, що вперто досліджував Салтівсь-

культура подібна до культури Північного Кавказу, бо археологічний матеріал, як тут, так і на П. Кавказі, однаковий.

Це розкрило очі вченим і розв'язало кілька важливих питань. Археологічний матеріал, що його знайдено в Салтові, свідчить про досить високу (в свій час) культуру населення, яке залишило ці могили.

Сама будова могильників доводить, що населення було найімовірно навіть з прийомами земляних робіт та з плануванням городищ.

Сила ж річей та знарядь хатнього та господарського вжитку, особливо зброї, доводить про значний загальний культурний рівень поселенців.

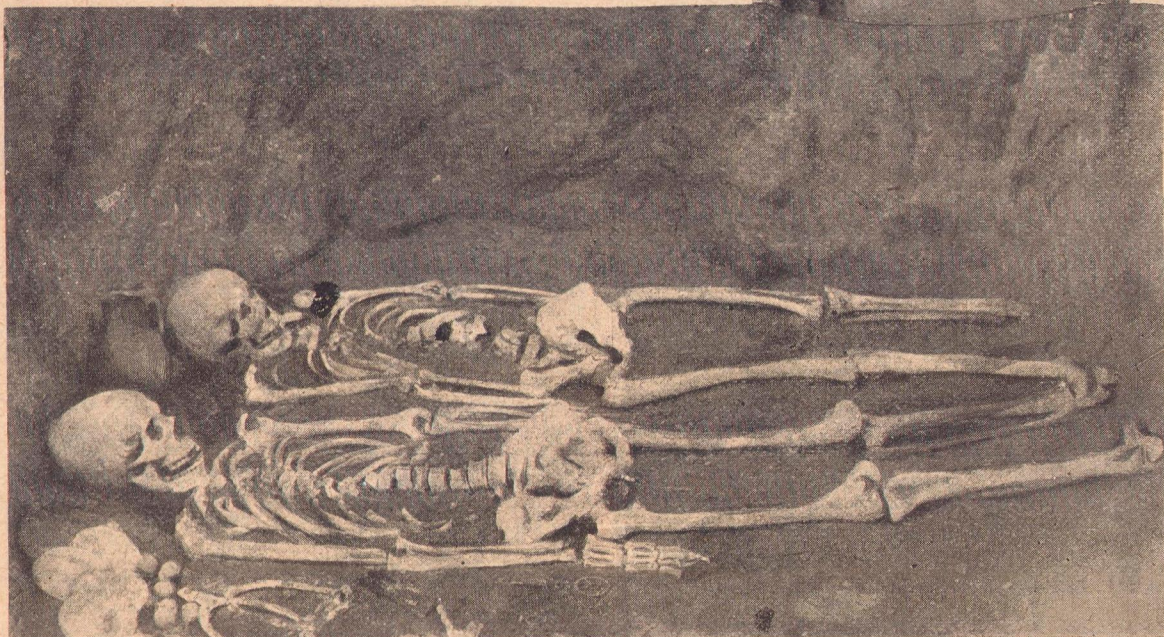
Найцікавіші ті джерела, що характеризують знайомство народу з керамічним мистецтвом.

Більш того— знайдено цілу керамічну майстерню піч та силу посуду.

Самий посуд відзначається особливою добротною та художньою обробкою.

Трапляються навіть тавра на днищі, що свідчать про певний розвиток продукції керамічної тих часів.

З інших джерел відомо про існування важливих ремесел (обробка металів—залізо, сріб-

Угорі, ліворуч, — вчитель, археолог **В. А. Бабенко**, що вперто досліджував Салтівську могилу протягом 25 літ, організував, також, в Волчанську культурно історичний, окружний музей.

В овалі — вхід у печеру, де після розкопок було знайдено сліди стародавньої доби.

Унизу — внутрішній вигляд печери, де поховано чоловіка й жінку. В головах—глиняний глечик, збоку—метальова кінська зброя.

М. Коваленко.

* * *

Цвітуть морози на світанку
Далекий схід розплющив день.
То закружля в шаленім танку,
То знов утомлено впаде.

Цвітуть морози на світанку
Гаряче сонце палить сніг
Лягають золотом серпанки
Серед пухких доріг.

Кругом ні звука, ні зітхання,
Поля й левади тихо сплять
Але в мені горять бажання—
Я хочу працювать...

Цвітуть морози на світанку,
Минають стомлені дні—
В мені цвітуть весняні ранки
Й надії молоді.

Антон Дикий

* * *

Ви мені вчора приснились
Ніби я знов пастухом
Кучері ваші зелені
Бив без жалю багатом.
Може я більш не вернуся
Може до вас не прийду
Пісня моя туди лише
Гучно лунає в саду.
Що-ж мене тут прикував
За ким я так скучив
Села мої це до вас
Думи оті надокучливі.

Місто чуже мені й рідне
Гостя нового я жду
Прийдете всі незабаром
Станете рядом в диму.
Край кароокий, крицевий
Дніпре оспіваний мій
Будеш ти шумом одспівувать
Пісню нових поколінь.
Гей ви поля і тополі
Милі, далекі мої
Я не забуду ніколи
Ваші зелені гаї.

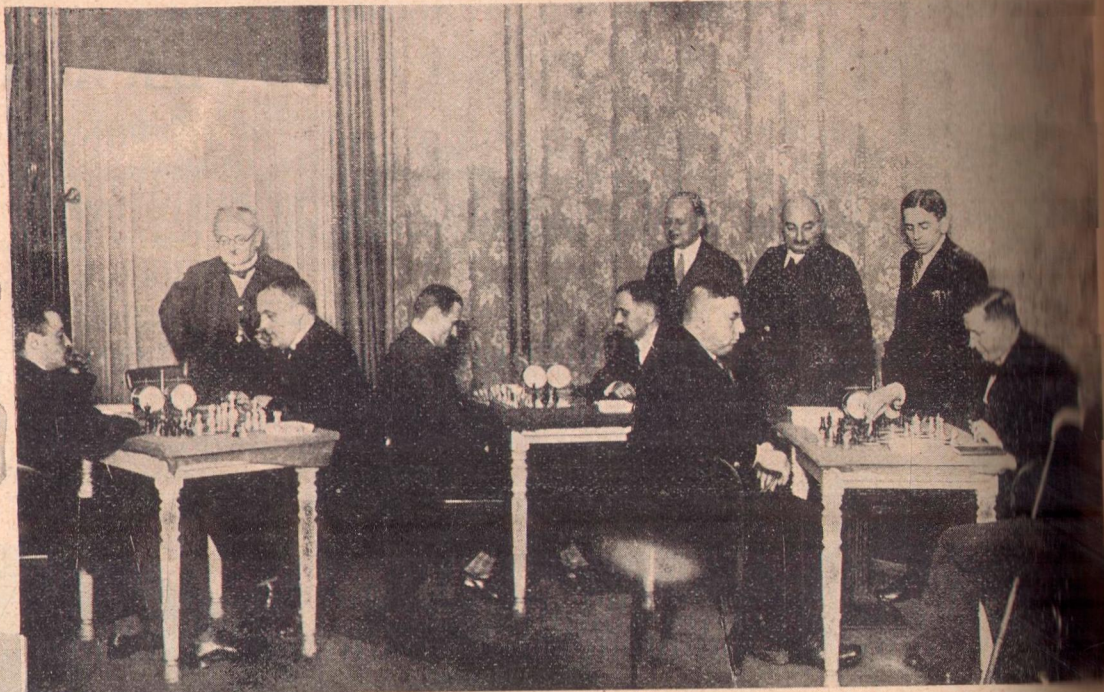

ВСЕСВІТНЯ ІЛЮСТРАЦІЯ

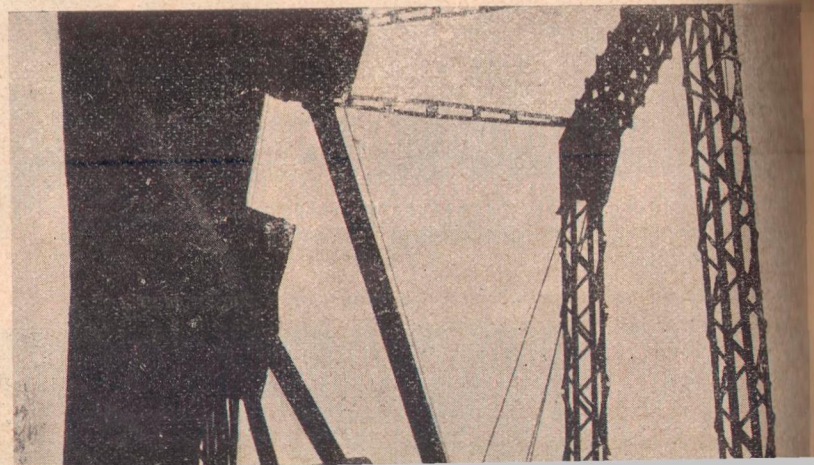
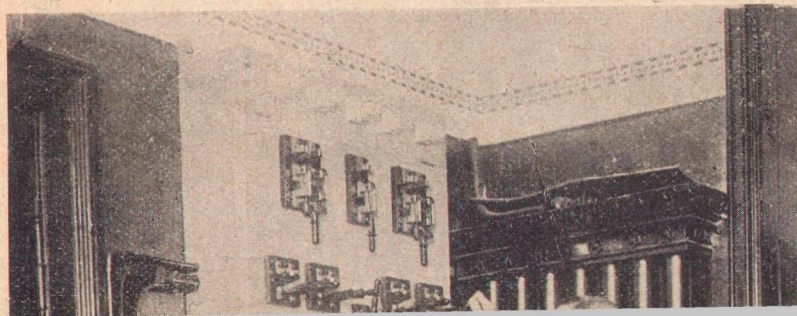

Тов. Держинський.

Скульптура Добровольського, зроблена по замовленню
Бердичівського шкіряного заводу.

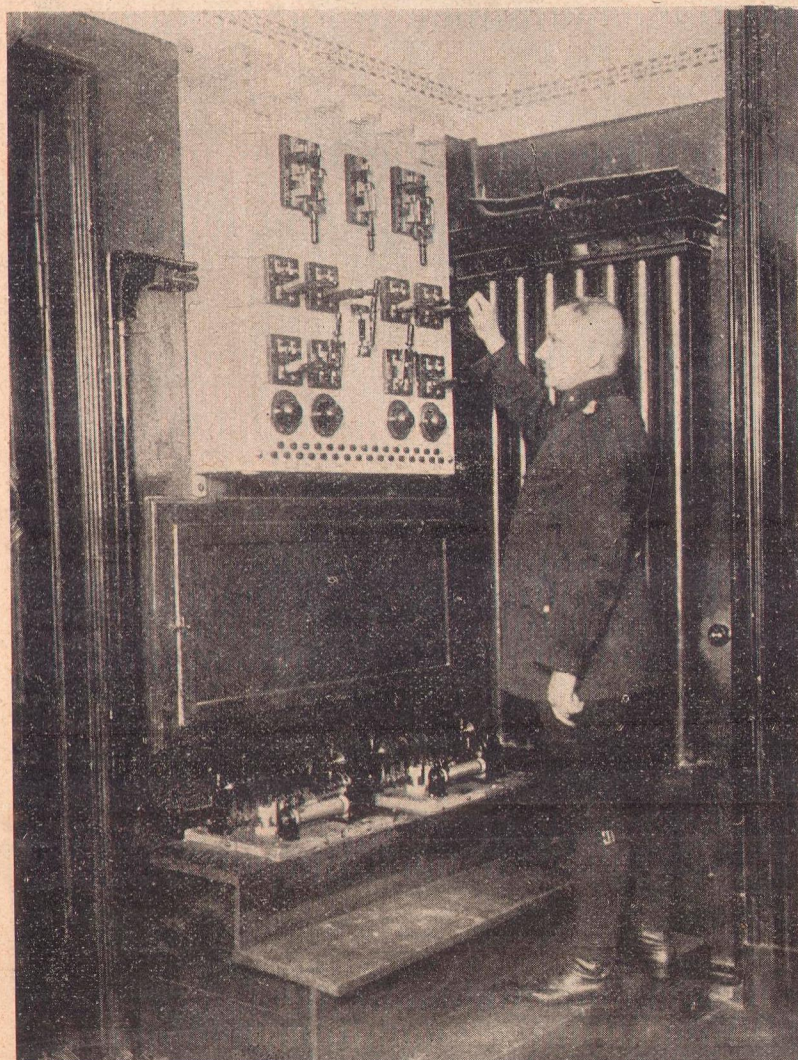
Міжнародний шаховий турнір в Берліні в Еквітебль-паладі. З лівого боку направо:
Ліст, Тітц, Боголюбов, Земіш, Шпільман, Ахюс, Рубінштейн, Хольцхац, Колле,
Іонер, Грюнфельд

Тов. Дзержинський.

Скульптура Добровольського, зроблена по замовленню
Бердичівського шкіряного заводу.

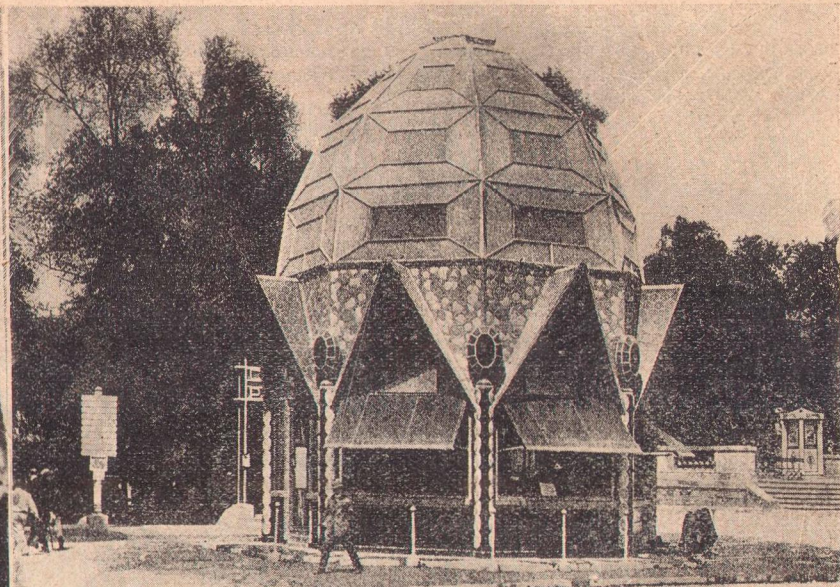

При технічному бюро берлінської поліції встановлено
апаратуру, що подає сигнали жовтими, червоними й
зеленими вогнями для врегулювання вуличного руху.

В Ленінграді будується новий торговий порт. Тут
швидким темпом вивантажуватимуться пароплави, що
прибуватимуть з-за кордону.

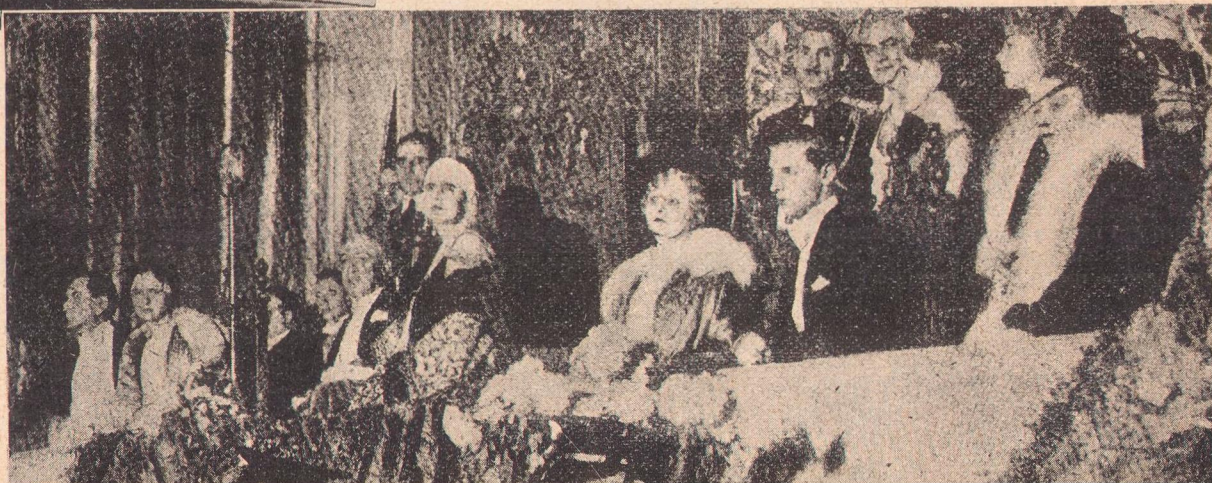
Виставка декоративного мистецтва в Парижі. Кіоск дорожчощів.
Виставка ця викликала велике зацікавлення як населення, так і
митців Парижу. Ліворуч—відкриття пам'ятника славетному компози-
торові Шопену в Варшаві (Ботанічний сад)

КОРОЛЕВА й ДОЛАРИ

Не кіно-фільм, а дійсність.

Румунська королева Марія з прин-
ца Миколаєм і принцесою Іліяною
їхали до Сполучених Штатів.

Убога скарбниця „Великої“ Руму-
ни дуже потребує американських дола-
рів на свою „великодержавну“ політику.
Отже маючи це на меті, до Америки
відправлено королеву. Чи не поща-
сть принцесі Іліяні спіймати на гачок
мільярдера, що захотів би по-
житися з зубожілою королівською
династією, або ж принцеві Миколаю—

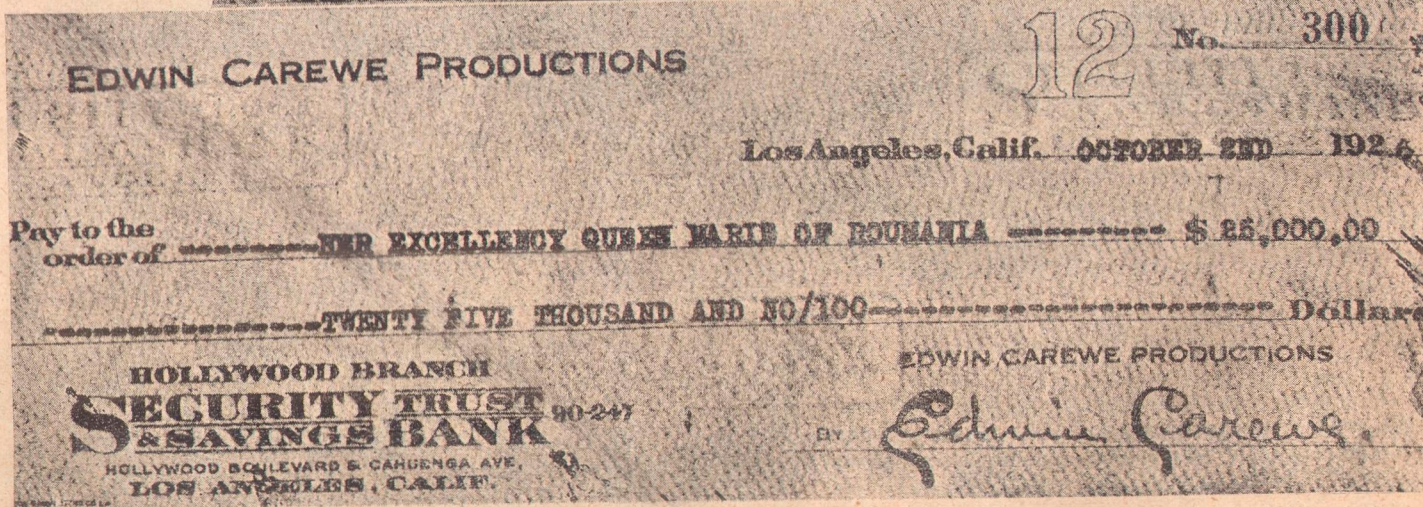
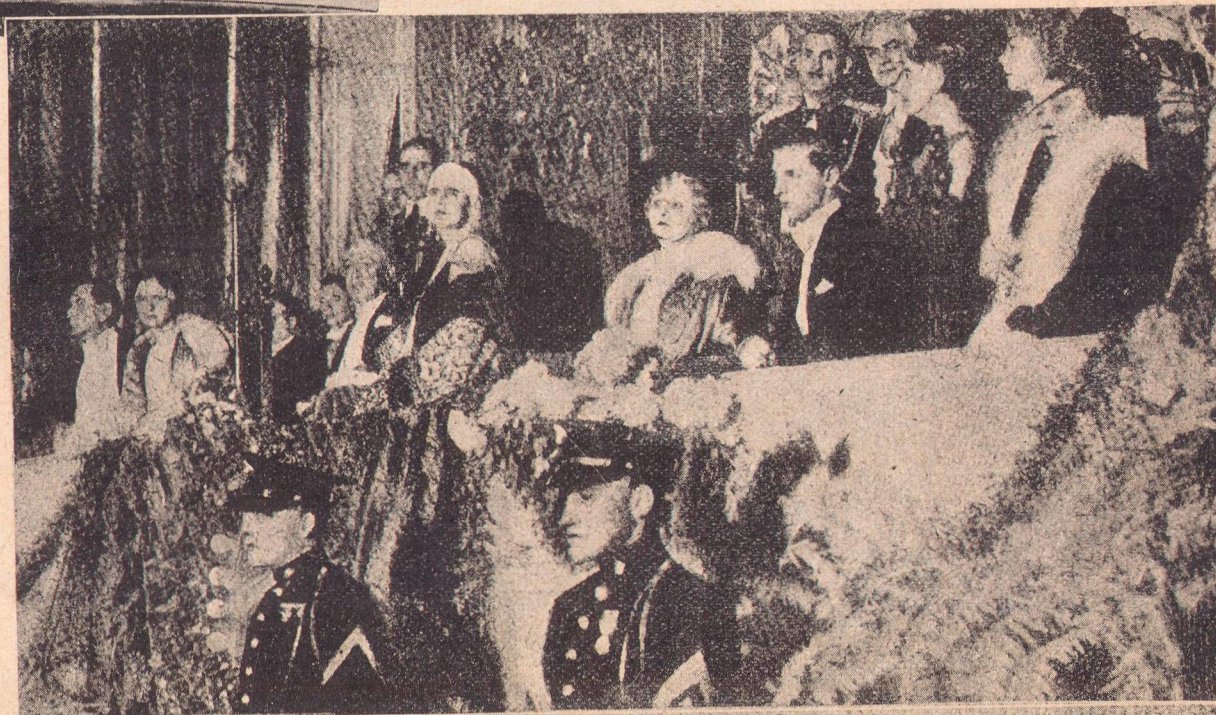
КОРОЛЕВА й ДОЛАРИ

Не кіно-фільм, а дійсність.

Румунська королева Марія з принцем Миколаєм і принцесою Іліяною їдуть до Сполучених Штатів.

Убога скарбниця „Великої“ Румунії дуже потребує американських доларів на свою „великодержавну“ політику. Отже маючи це на меті, до Америки надіслані королева. Чи не пощастило принцесі Іліяні спіймати на гачок якогось мільярдера, що захотів би пожити з зубожілою королівською родиною, або ж принцеві Миколаю — вкрити серце якоїсь багатії панни, і мріє про трон, хоч і аби який, мененький. І те і друге було б незгріх, дарма що дуже склалося б на веселу вдову“.

Чи справдяться ці сподіванки, видно буде згодом. А поки що королева Марія показала себе дуже практичною жінкою і вже „заробила“. За всяку ціну — портрети, фотографії, надписи на підписи на різних непевних комерційних засобах і інш. — вона не проміняє брати хоч які гроші. Іно з найбільших американських підприємств „Newspaper Alliance“ склало з нею угоду на 50 тисяч доларів за нечувану навіть в Америці гонораром. Ціна на вхідні квитки на свято в Фінляндії з її участю оповідають про 50 доларів.

Опереточна „героїня“ — румунська королева Марія під час парадного прийому в Філадельфії. Характерно, що на королівській персоні нагрівають руки всі спекулянти. Закупивши всі квитки на свято в Філадельфії по 50 доларів, вони їх потім продавали по 20). Нижче — чек на 25.000 доларів, що дістала королева від американської кіно-фабрики за „ролю“.

митців Парижу. Ліворуч — відкриття пам'ятника славетному композиторові Шопену в Варшаві (Ботанічний сад)

„Справа № 149 про студента Харк. Технологічного Інституту Л. Б. Красіна“

На лист з міністерства ректор відписав, що на його думку можна прийняти Красіна, та тільки з умовою: "...Він повинен перед тим дати слово честі, що виконуватиме всі правила інституту, не брати жодної участі в будь-яких заборонених виступах або товариствах. Як що хоч трохи він не додержить цього, його негайно звільниться".

СПРАВКА.

Красинъ, [качка "Никитичъ"] Леоновъ,
 сова, родился 15-го Мая 1870 года въ гор. Курскѣ,
 сѣ. Тобольской губерніи. Въ 1887 году, окончивъ
 Ташенное реальное училище, поступилъ въ О. п. н.
 бурженскій Технологическій Институтъ, отсюда въ
 тѣ 1890 годѣ уволенъ за безпорядки; въ Августѣ
 1890 года принятъ вновь, а въ Апрель 1901 года
 лѣтъ за участіе на похоронахъ Щегунова.

Уфотот для фот

Въ 1892 году Красинъ былъ привлеченъ къ дѣлу о Московскомъ тайномъ кружкѣ именованномъ "Временныя организаціонныя исполнителыныя комитеты".

Дозвільши не була встановлена належності
Красина як революційному товариству і вияснити
лише прихильність його до революційної агита-
ції і стосунки з людьми політически неблагонад-
ійми.

На основаніи ВЫСОЧАЙШАГО повелѣнія 7-го Декабря 1894 года Красинъ исключенъ изъ запаса арміи и подвергнутъ теремному заключенію на 3 года съ подчиненіемъ затѣмъ гласному надзору полиціи на три года въ одномъ изъ сѣверо-восточныхъ уѣздовъ.

Красіна (Харківський проф. Зув), показує, що умови, поставлені ректором Красін не виконав.

Про увагу події до Красіна свідчить справа жандармського управління про Красіна, яка переховується в архіві Істпарту ЦК КП(б)У. Тут в губернатора до жандармського правління про те, що Красін прибув, повідомлення жандармського управління поліцейського стера, що прибувши Красін живе в готелі „Мане“, і вказівку, що Красін перебрався на друге помешкання і оселився на Більшовицькій 26.

Підчас перебування Л. Б. в ХТІ не тільки харківська, петербурзька охоранка не спускали з нього пильної уваги.

заповнити огріхи, що я маю в галузі теорії“...

Красіна назад до Петербургу не прийнято. Слідом за його проханням надійшов лист з міністерства Наросвіти до ректора ХТІ з тим, чи не приймуть Красіна до ХТІ.

Як видно, міністерство дуже збен-тежилося. Перебування Красіна в сто-лиці, де тоді уже був великий рево-люційний рух серед робітництва, зви-чайно, було небажане.

На лист з міністерства ректор відписав, що на його думку можна прийняти Красіна, та тільки з умовою: "...Він повинен перед тим дати слово чести, що виконуватиме всі правила інституту, не брати жодної участі в будь-яких заборонених виступах або товариствах. Як що хоч трохи він не додержить цього, його негайно звільниться".

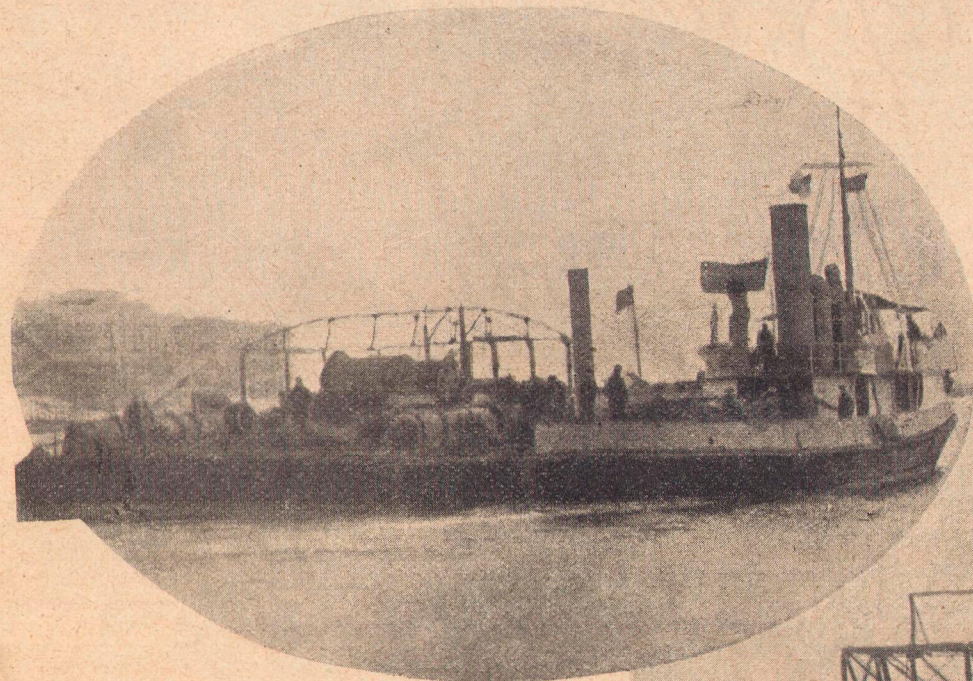
Worms
1873.

просить распоряжения. По моему
сожалению в настоящее время
именно великий каменный памятник
наш изъездил Карсоев и въ сказанном
месте увидимся. —

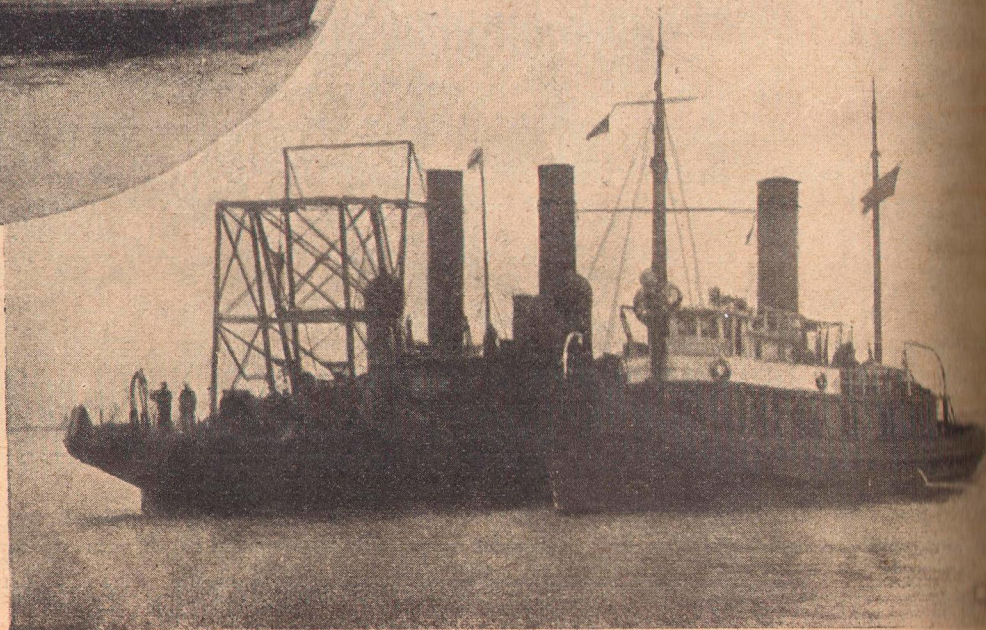
Stadtmuseum für Geschichte

лишь прикосновенность его къ революціонной агита-
ціи и сношенія съ лицами политически неблагонад-
ежными.

На основании ВЫСОЧАЙШАГО повелѣнія 7-го Декабря 1894 года Красный исключенъ изъ запаса арміи и подвергнутъ тюремному заключенію на 3 мѣсяца съ подчиненіемъ затѣмъ главному надзору полиціи на три года въ одномъ изъ сѣверо-восточныхъ уѣздовъ.

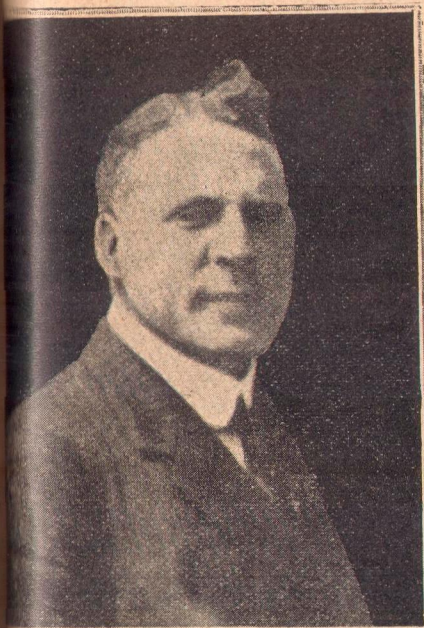

Після п'яти з половиною місяців плавання, обійшовши увесь європейський материк, до Одеси прибув з Архангельську караван 13 радянських пароплавів. Історичний переплив 13 річкових пароплавів через два океани дуже зацікавив морські кола Радянського Союзу. Чималу увагу звернула на цей переплив і чужоземна преса. Керував плаванням відважний моряк—капітан далекого плавання Р. Ф. Гутерштрасер. Команда—300 моряків добре справилася з своїм ділом.

СЛАВНИХ ПРАДІДІВ ВЕЛИКИХ— ПРАВНУКИ ПОГАНІ

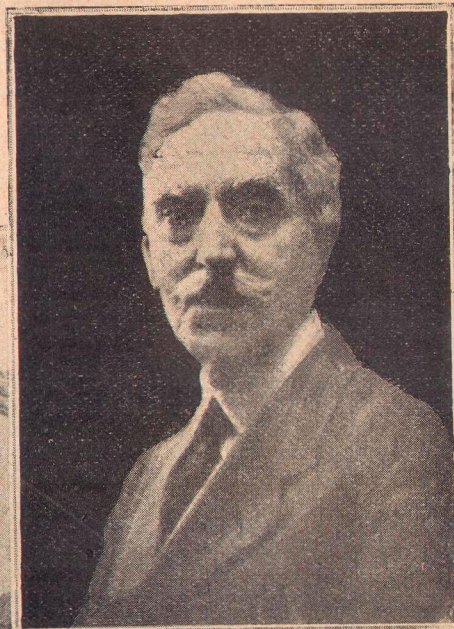
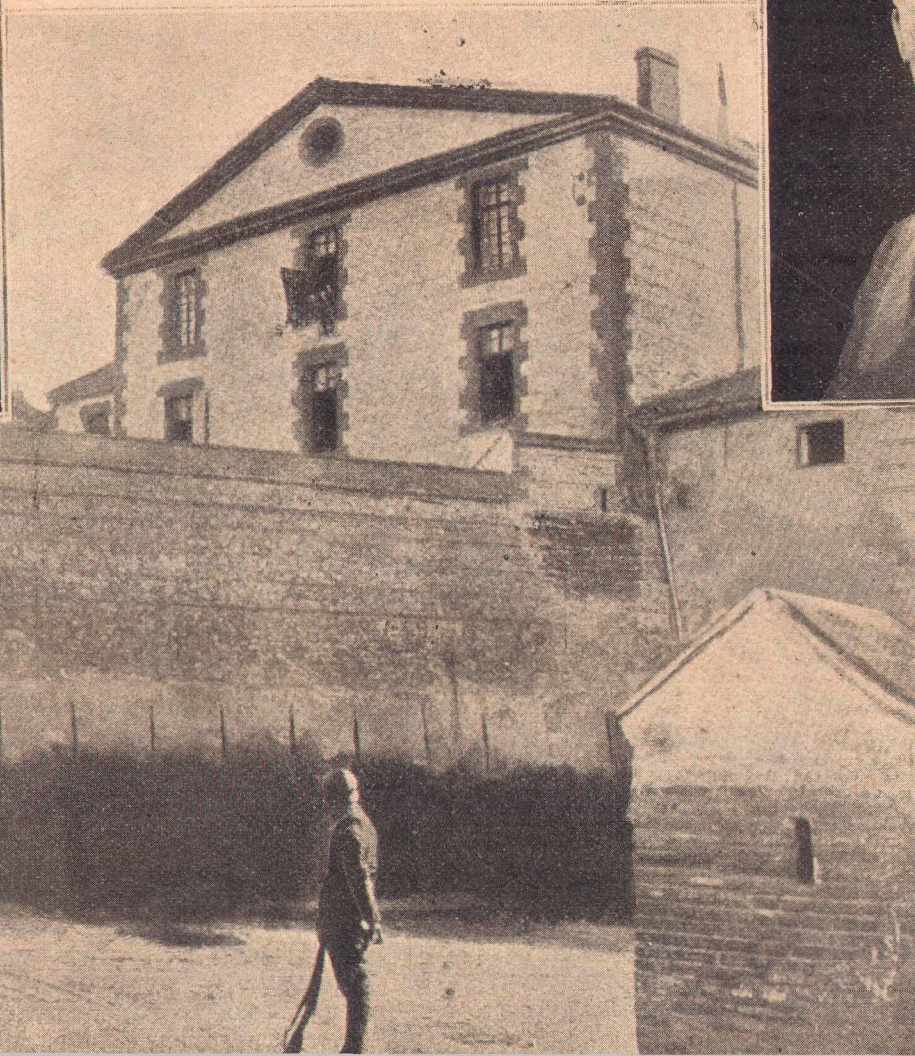
Річіоті Гарібальді

В МІЖНАРОДНІЙ політиці недаве було викрито сенсаційну справу: було вибито міжнародного шпеца що продав фашистській поліції „Каталонське повстання“.

З цих подій виступають дві постаті, цілком різні.

Одна з них—колишній полковник еспанського інженерного корпусу Франческо Масія.

Бувши вигнанцем з Іспанії щось два роки тому, полковник Масія, який вже років двадцять, був одним з провідників каталонського сепаратистського руху, осів в околицях Парижу.

Полковник Масія

Але французька поліція, чудесно інформована про змову, слідувала за її розвитком не перешкоджаючи, щоб з часом мати змогу ще краще переловити і намовців і прихильників.

Еспанське посольство в Парижі було інформоване й держалося в курсі французькою поліцейською розвідкою.

Вночі проти 3-го листопаду, ледве за кілька годин до виконання, було зроблено арешти в Перпін'яні й коло нього, головним чином, в той момент, коли змовники, окремими загонами, щоб не звертати на себе уваги, виходили з потягу по станціях дрібних мі-

ВМІЖНАРОДНІЙ політиці недавно було викрито сенсаційну справу: було винито міжнародного азефа, що продав фашистській поліції „Каталонське повстання“.

З цих подій виступають дві постаті, цілком різні.

Одна з них—колишній полковник еспанського інженерного корпусу Франческо Масія.

Бувши вигнанцем з Іспанії щось два роки тому, полковник Масія, вже років двадцять, був одним з провідників каталонського сепаратистського руху, осів у околицях Парижу.

Там, під назвою „літературного бюро“ він зібрав коло себе каталонських та еспанських республіканців, інтелігентів, анархістів дуже різноманітних напрямків,—але об'єднання випало проти режиму генерала Примо-де-Рівера.

І от тут було утворено змову, що мала на меті не менш, як скинути мадридську дирекцію і разом з тим проголосити незалежність Каталонської Республіки.

Організація користалася й фондами чужоземного походження, або ж такою, що постачав сам полковник Масія з своїх власних коштів.

Було розроблено докладний план кампанії.

Кілька—сот змовників вдаючи з себе туристів, мали невеличкими групами податись у департаменти східних Піренейів, де їм було призначено основні пункти у городах вздовж кордону.

Вони одержали повну екіпіровку, ковдри, все потрібне для того, щоб вижити, запасні харчі і навіть санітарні пакети і люльки, а також і документи.

Що ж до зброї—рушниць мітральє—та гранат—вона була захована по околицях французьких фермах.

Проте, деякі члени експедиції мали нести бомби. Маленьке військо, зазначене проводирями, мало завдання перейти кордон і підняти прапор „Республіки“ над першим селом, що воно займе. Сподівалися, що проти них виступить каталонське військо, а це б полекшило повстання, що в той же час відбувалося й в Барселоні.

Було призначено й день: це була середа 3-го листопада.

Будинок академії в Перпін'яні, де находились під вартою арештовані каталонські сепаратисти. В горішньому вікні посередині видно їхній прапор

Але французька поліція, чудесно інформована про змову, сліdkувала за її розвитком не перешкоджаючи, щоб з часом мати змогу ще краще переловити і намовців і прихильників.

Еспанське посольство в Парижі було інформоване й держалося в курсі французькою поліцейською розвідкою.

Вночі проти 3-го листопада, ледве за кілька годин до виконання, було зроблено арешти в Перпін'яні й коло нього, головним чином, в той момент, коли змовники, окремими загонами, щоб не звертати на себе уваги, виходили з потягу по станціях дрібних містечок. Усіх заарештованих, щось із сотню, крім поодиноких арештів, зроблених в Бордо, в Парижі та його околицях, було поміщено в Перпін'яні, в старій касарні. Вони майже всі еспанці або італійці.

Полковник Масія із своїм штабом не потрапив при перших арештах. Його викрито на другий день в одній вілі недалеко піренейського села Пра-де-Моло.

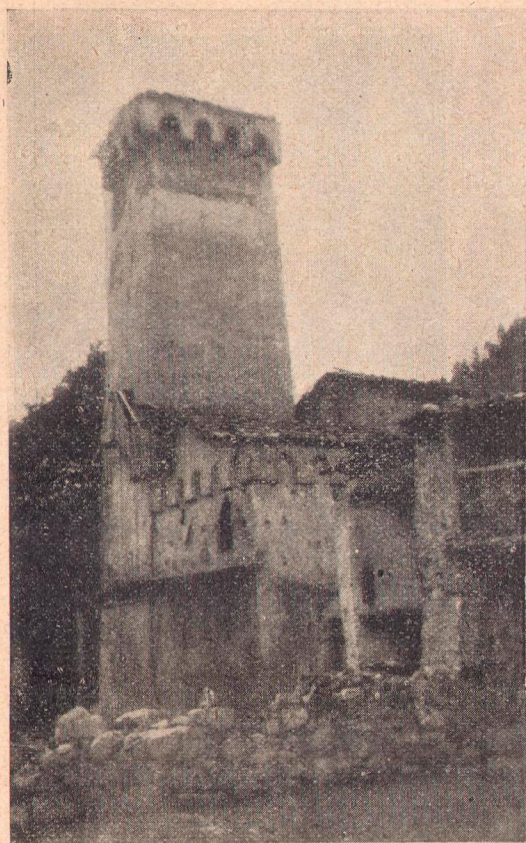
Між змовниками в кілька італійських гарібальдійців і полковник

Масія признався, що мав зносини з „полковником“ Річіоті Гарібальді. Цей останній був так само заарештований французькою поліцією в Ніці, де він пробував, і переведений у Париж, де він, хоч і не заарештований, але узятий під найретельніший догляд.

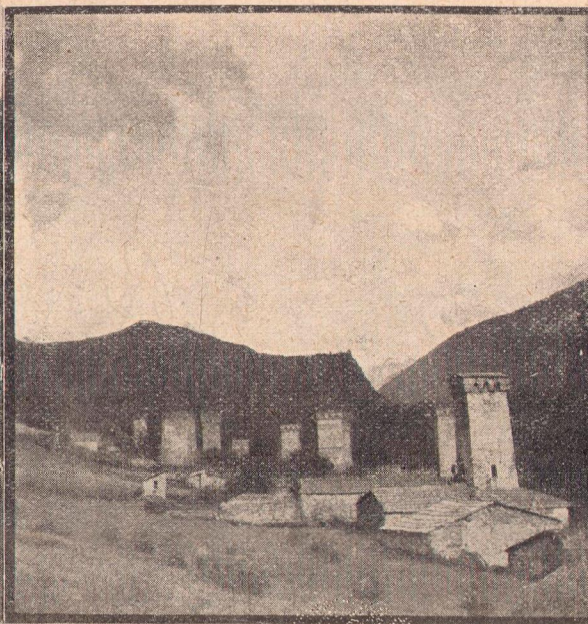
Річіоті Гарібальді один з сьоми синів славного героя 1870 року. Річіоті офіцер Почесного Легіона, получив чин командира, але він називав себе полковником. Живучи в Ніці досить широко, він викликав законні підозріння кількома інтригами, в які він був замішаний. В усякім разі, він займав видне місце в колах політичних вигнанців, ворожих фашизму і був у близьких відношеннях до кількох правдіників змови чи замаху на Мусоліні. Але з рештою одержано докази, що Річіоті Гарібальді був на таємній службі у фашистської поліції Франції, Еспанії, та Італії, що не раз виплачувала йому значні суми. Начальник Італійської поліції зустрічався з ним особисто, і так дивно траплялося, що посланці, яким він давав доручення, усі „засипались“, як тільки переходили через італійський кордон.

Цього вже досить, щоб бачити в ньому провокатора, сучасного Азефа, що продав поліції Каталонську справу і кілька сот людей повів на шибеницю та заслання.

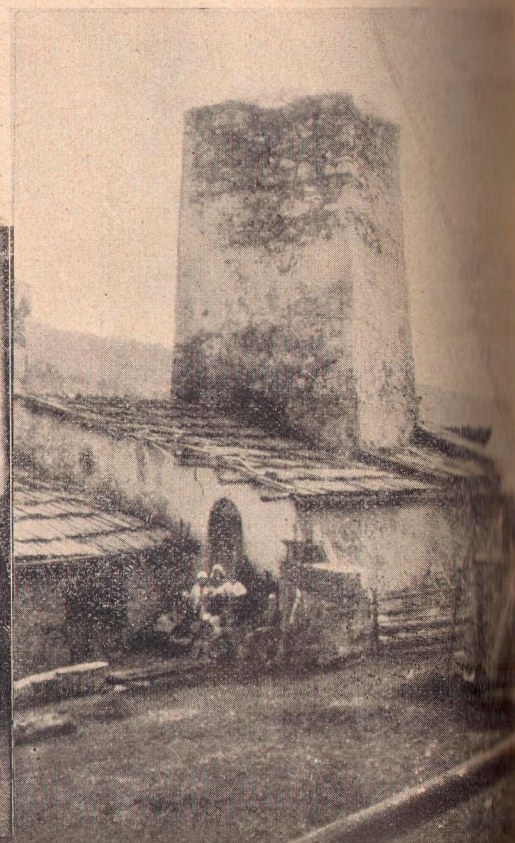

Старовинні вежі, що збереглися у Вільній Сванетії

Краєвид та адміністративний центр Горішньої Сванетії

Типовий сванетійський камінний будинок з вежею

Є КРАЇНА з природними границями—горами, вкритими одвічним снігом. У країні цій найнижче селище лежить порад рівнем моря на 1 тис. метрів. Більш-менш буває безпечно пройти шляхами в цю країну лише на протязі 3—4 місяців за рік. І живе там з давен-давна 10-тисячний народ, своєю мовою відмінний від інших народів Закавказзя.

Ще від 18-го віку, визволившись з кормиги зайдисвітів—князів мінгрельських, імеритинських та інших, він здужав відборонити свою незалежність.

Отака-то є країна—Сванетія, один з найцікавіших куточків

Ось чому звідколи радянська влада встановилася в Сванетії остаточно, від 1924 року (після придушення меншовицького повстання), місцевий Повітвиконком на чолі з тов. Дбалі звернув увагу на встановлення повсякчасного й тривалого зв'язку з сумежними краями.

Спільними заходами місцевого населення і присланого спеціально саперного батальону шлях уздовж р. Інгуру, що досі навіть в'ючними кіньми тяжко було пройти, тепер поширено й укріплено так, що проходити цим шляхом до Зугдидського повіту цілком можливо цілий рік. Крім цього заведено постійне

Старовинні вежі, що збереглися у Вільній Сванетії

Кравид та адміністративний центр Горішньої Сванетії

Типовий сванетійський камінний будинок з вежою

Є КРАЇНА з природними границями—горами, вкритими одвічним снігом. У країні цій найнижче селище лежить порад рівнем моря на 1 тис. метрів. Більш-менш буває безпечно пройти шляхами в цю країну лише на протязі 3—4 місяців за рік. І живе там з давен-давна 10-тисячний народ, своєю мовою відмінний від інших народів Закавказзя.

Ще від 18-го віку, визволившись з кормиги зайдисвітів—князів мінгрельських, імеритинських та інших, він здужав відборонити свою незалежність.

Отака-то є країна—Сванетія, один з найцікавіших куточків Закавказзя.

Пройти в Сванетію можна трьома шляхами: від півдня з Кутаїса через Долішню Сванетію й Латпарський перевал на височині 2.600 метрів над рівнем моря.

Від південного заходу з Мінгрелії вгору вздовж річки Інгуру й, нарешті, від півночі з Балкарова Кабардинського краю—через головне Кавказьке гірське пасмо (перевал Донгуз-Орун—3 тис. метрів над морським рівнем). Є, звичайно, багато інших стежок, що проходять горами та льодовиками головного кавказького та Сванетського гірського пасма, але вони приступні або для тубільців, що зважуються проходити ними навпростець, або ж для туристів-альпіністів, що їм тяжка дорога одна втіха.

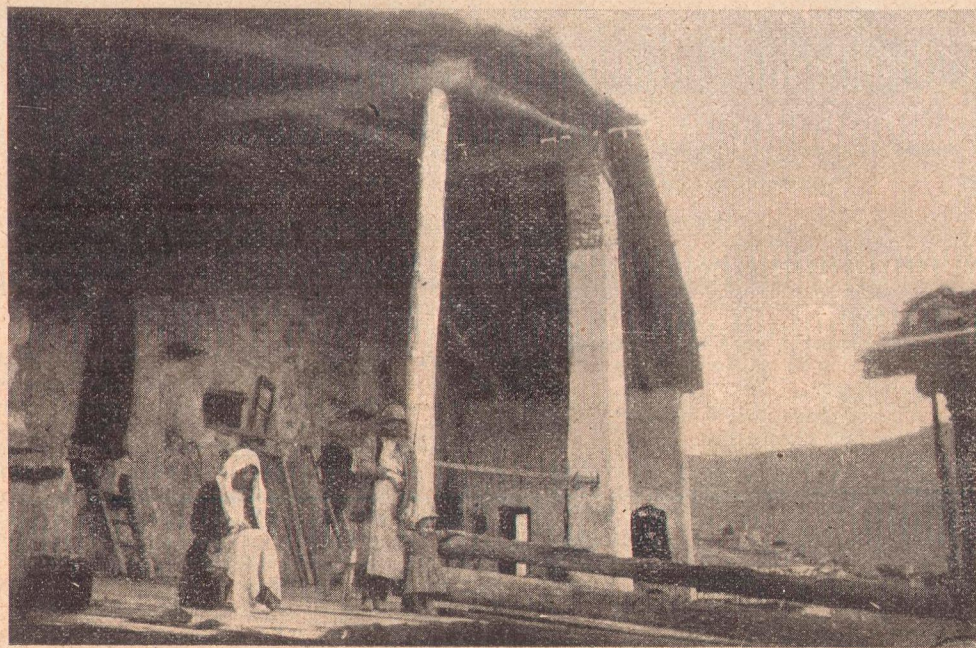
Та й отими трьома найприступнішими шляхами можна проходити регулярно в Сванетію й назад тільки від липня до жовтня, а раніш і пізніш проходи засипає снігом, бувають обвали, й проходити цими шляхами небезпечно.

Ось чому звідколи радянська влада встановилася в Сванетії остаточно, від 1924 року (після придушення меншовицького повстання), місцевий Повітвиконком на чолі з тов. Дбали звернув увагу на встановлення повсякчасного й тривалого зв'язку з сумежними краями.

Спільними заходами місцевого населення і присланого спеціально саперного батальону шлях уздовж р. Інгуру, що до того навіть в'ючними кіньми тяжко було пройти, тепер поширено й укріплено так, що проходити цим шляхом до Зугдидського повіту цілком можливо цілий рік. Крім цього заведено постійне поштове сполучення і проведено телеграф. Однак, цих заходів зовсім мало, щоб як слід розвинути Сванетію.

Досі ще свани живуть первісним життям. З хліборобства вони зароблять стільки, аби не вмерти з голоду, бо придатного ґрунту тут є дуже мало (на селянина припадає $\frac{1}{4}$ дес.). Скотарство в них не розвивається, бо свани не мають змоги прогодувати свою худобу цілу зиму місяців 8—9. Інші промисли (молочарство, бджільництво, огородництво) розвиваються в них тільки в межах особистого вжитку, бо вивозити по-за межі Сванетії різні продукти дуже тяжко, а місцевого попиту нема. Ось чому господарство в Сванетії здебільшого натуральне.

Промисловості в Сванетії зовсім нема, як що не брати на увагу примітивної переробки зерна, дерева, вовни та конопель на свої домашні потреби. У Сванетії свого металу нема, отже в господарстві тут майже зовсім нема металевих посуду й знарядів і хатні статки у свана надзвичайно оригінальні.

Хата свана. Замість вікон—двері. Хати ці побудовано з каміння та дерева

Сван вживає в господарстві дерев'яні, дуже примітивно виготовлені знаряддя. Хатній посуд це здебільшого з різними прикрасами видовбані та витесані оцупки дерева. Хати є тільки кам'яні, вкриті або плитами з шиферного каменю або гонтом. І в тім і в іншій разі частини скріплюються не металом, а дерев'яною корою, нарізаною довгими стьошками.

По середині звичайного двохповерхового будинку стоїть ватрак—шиферна плита, де смажиться коржі й готується прохачу їжу. У ватраку горять цілі стовбури дерева, їх посувають вогню, доки не згорять. Тільки ланцюг над ватраком вішати шматки м'яса, сокира та може ще молоток—це все сванове металеве наділля.

Коліс у Сванетії не знають. Велику вагу влітку й узимку перевозиться тільки на волах, запряженими волами. Меншу вагу перевозиться в'ючними кіньми. Прозуміло, що за цих умов транспорту не може як слід розвиватися ця одірвана від усього світу країна.

Не диво й те, що хоч і є тут школи, в звичаях і поглядах свана збереглося багато дичини, багато середовічного.

Досі ще існує тут крівава помста, збереглося багато поганських обрядів і релігійних відправ (офіційно вся людина православна), панують старі звичаї в мисливстві, в шануванні свят, різних родинних обрядах і т. інш. Усього цього позбудеться сван, тільки зєднавшись з іншими сумежними народами.

І цим зацікавлений не тільки він. У горах Сванетії є багато природних багатств (золота, срібла, міді, оливи тощо). Ці багатства відкрито ще з кінцем минулого століття. Тут є багато лісів, є багато різних залізних, вуглекислих джерел. Нині склад усього

Досі ще невідомого походження людність і самобутня мова, що ще не має письма, весь уклад його життя, нороби, звичаї, пісні й легенди—все це надзвичайно цікаве етнографові, філологів та соціологові.

А сама природа Сванетії?

То порослі густим, мішаним лісом або ж самими борами, то скелясті, до самого неба голі гори Сванетії, глибокі долини, що збігаються іноді вузьким міжгір'ям, де на дні буває й рве бистра гірська річка, завітчані різнобарвними квітками сванетські луки. Величні та могутні й грізномовчазні льодовики, найкращі й найоригінальніші, власне, в тій частині головного кавказького гірського пасма, де під збоччаними її притулилася Сванетія,—хіба ж усе це не велична краса, що вас захоплює і радісно п'янить.

Звичайно, говорити тепер про Сванетію, коли до неї нема путящих шляхів, як про кліматичну станцію, як про курорт—нема чого.

Але подоріж по Сванетії дає так багато, так сприяє відпочинку від міського життя, стільки дає сили втомленому від роботи організмові, що її можна сміло рекомендувати всякій фізично здоровій трудящій людині, але людині втомленій, що потребує відпочинку.

Ще кілька слів про саму подоріж до Сванетії.

Нехай не візьме на думку читач, що ця подоріж можлива тільки небагатьом.

З власного досвіду мандрування по Кавказу останніх двох років можу сказати, що маючи одну яку сотню карбованців можна сміливо починати таку мандрівку. Найголовніший контингент мандрівців, це безперечно відпущена на довгий час вакацій наша

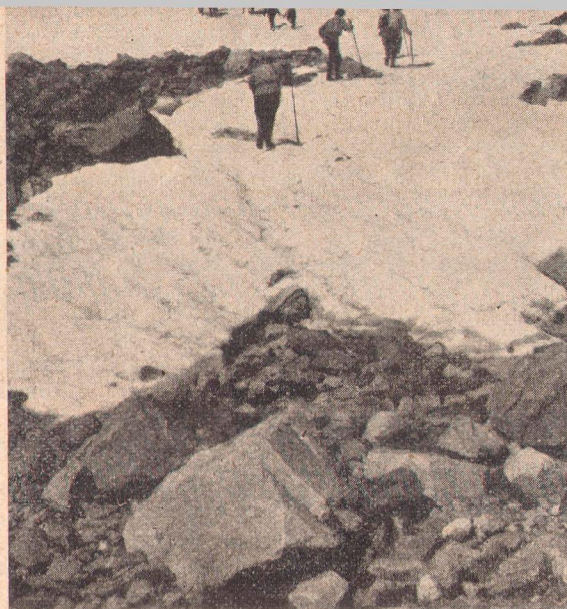
новітнього.

Досі ще існує тут крівава помста, береглося багато поганських обрядів, релігійних відправ (офіційно вся людина православна), панують старі звичаї в мисливстві, в шануванні свят, різних родинних обрядах і т. інш. З цього цього позбудеться сван, тільки зєднавшись з іншими сумежними народами.

І цим зацікавлений не тільки він. У горах Сванетії є багато природних багатств (золота, срібла, міді, оліва тощо). Ці багатства відкрито ще з кінцем минулого століття. Тут є багато лісів, є багато різних залізних, сульфатних джерел. Нині склад у вугілля досліджується. Все це доводить, що Сванетія має економічні перспективи.

Однак Сванетія заслуговує на увагу не тільки з цього погляду.

У Сванетії є багато старовинних XI, XII віку будівель церков (з церковним начинням, що в деяких з них збереглося). При кожному селі за старих часів неминуча була башта, де ховався сван з усією своєю родиною, як що нападав ворог. Все це дає багатий цікавий матеріал історикам та археологам.

Перехід через перевал Донгуз-Орун, що веде на північний Кавказ

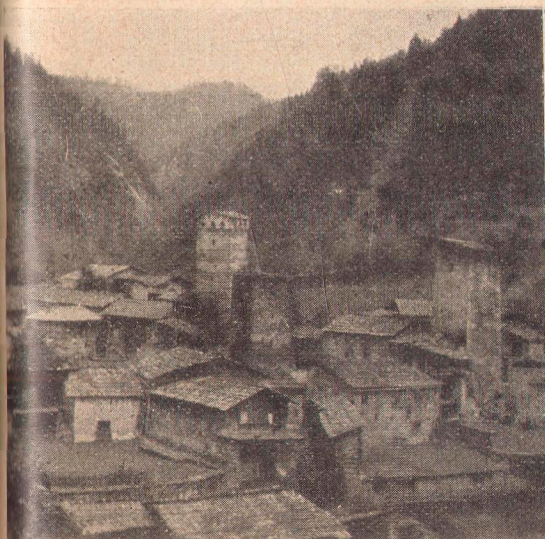
ленню від роботи організму, що можна сміло рекомендувати всякій фізично здоровій трудящій людині, але людині втомленій, що потребує відпочинку.

Ще кілька слів про саму подорож до Сванетії.

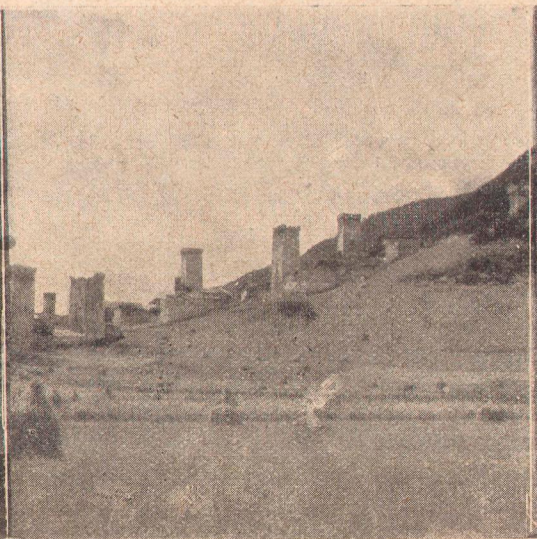
Нехай не візьме на думку читач, що ця подорож можлива тільки небезпечною.

З власного досвіду мандрування по Кавказу останніх двох років можу сказати, що маючи одну яку сотню карбованців можна сміливо починати таку мандрівку. Найголовніший контингент мандрівців, це безперечно відпущена на довгий час вакацій наша шкільна молодь.

Не тільки чоловіки, а й жінки можуть легко подорожувати, як що тільки вони фізично дужі, досить енергійні й, головне, цікавляться вивченням чужих країв. А коли є таке зацікавлення, то ніякі труднощі в дорозі, ні довга дорога, ні ночівля під голим небом на височині 2—3 тис. метрів понад рівнем моря, не тільки не страшні, а ще більше заохочують та підбадьорують організм, свіжать та міцнять його і надають почуття бадьорості й радості.

Типове селище Горішньої Сванетії

Местин, головне селище Сванетії

Гора Ужба—сторож Сванетії (височ. 4 тис. метр.)

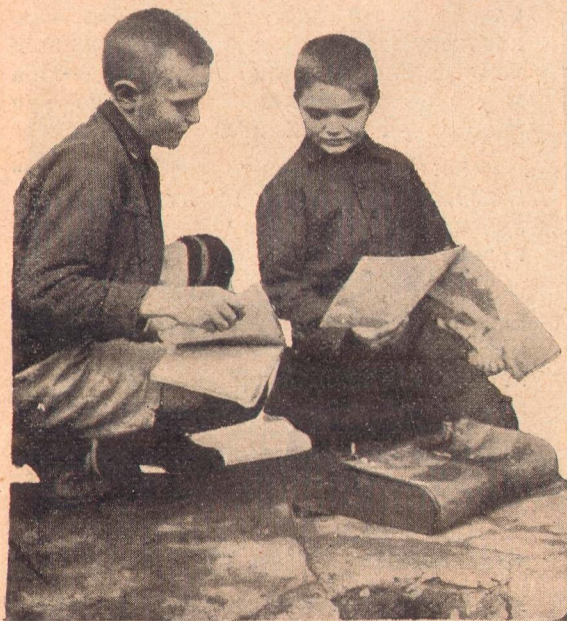

ДРІБНИЙ НАРОД

Нарис Белли Берг

Коли ви не мати й не педагог—ви його сливе не помічаєте. Він поза сферою ваших інтересів, іноді навіть заважає вам, невдячно втручаючись у ваше життя.

— Хтось видумав гасло: діти—квіти життя? Гарні квіти. Це—зло життя, а не його квіти. Чи не правда—приходить вам на думку, іноді, що ось уже третю ніч не дає спати оте у-а!, коли хлоп'яки у дворі футболом розбивають, приблизно кожний місяць, величезні шибки (5 крб. 50 коп. кожна), коли вас сьогодні повідомляють, що ви зразу переселяєтесь, куди вам завгодно тому що у вашу кімнату ізолюють дитину, що захворіла на шкарлатину.

Хтось із них все-ж буде художником

Ну, хіба перелічиш все зло, що завдає оцей народ. Він—шумливий, безладний, задирикуватий, брудний та шорстокосердний. Хто не бачив, як діти привязують бляшанку кішці до хвоста й регочуть забавляючись її муками, хіба... Пробачте, я вас перебію. Ви про кого, власне, про попередніх дітей, чи про теперішніх. Ви кажете, що діти черстві й тепер? Авжеж, вони тепер, черстві якимсь то особливим, лицарським дитячо-революційним гартом.

Коли покінчив самозгубством мій сусіда, його єдиного 8-ого річн. сина, але вже піонера, забрано було з дому до його подруги. Він там спокійно бавився, спав, їв і ніколи не питав

про своїх батьків. Скоро мати запросила його до себе; побачивши розридалась, притиснувши до седця сина.

— Ой, ти мене задушиш! Не тисни мене, мамо, так!—промовив цей 8-літній мущина, випростовуючись. Потім мені розповідала його подруга, що переривши все в помешканні хлопчик знайшов стару батькову фотографію й сам зашив її в кишеню своєї курточки, так, щоб не знала мати.—В неї завжди очі на мокрім місці!

Ми й вони

счинити. Ноги в повітрі, і голови під ногами.

Вихром крутиться й штовхаючи несеться на вас, бореться й падає на землю сторука, стонога, й багатоліця маса.

Не розчепити клубок і не одірвати ні одного.

Ось цей, здається на підлозі,—ні, він сидить на ший того, а той уже стоїть нагами у верх—„стойка на витянутих“.

Що це, де?

Це велика перерва в школі: Нема ні керівника, ні однієї дорослої людини.

Повна воля горлянок і тіл.

Убоге, пограбоване мов дитинство стоїть за мовою спиною і задрісно дивиться, соромливо ховаючи незграбні руки в кишені.

У нас бували лекції „гімнастики“ один раз на тиждень.

У них фізкультура.

Вона панує під час перерви, вона помітна у всіх забавах.

Той самий культ вільного тіла примушує мовчати педагога, коли на його лекції учні зненацька встають, переходять з місця на місце.

Для галасливої вічно рухливої дівчини нестерпуче оце обов'язкове сидіння три чотири рази по 40 хвилин в повній мовчанці й спокої.

Солідно обмірковують досягнення радіотехніки

Лекція суспільствознавства

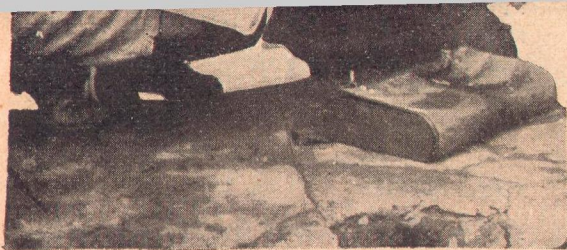
В класі страшенний шум метушня.

Кожний займається якоюсь справою, перелистують книгу, лагодять олівця, дівчатка чешуть коси.

Хто розмовляє; хто пише, одні переходять на сусідню парту, а декілька зовсім стоять.

Лекторша, провадить лекцію, весь час стоячи в якомсь нервовім напруженні, не звольняючи з верв'яних нот свого охриплого голосу.

Хтось із них все-ж буде художником

про своїх батьків. Скоро мати запросила його до себе; побачивши розридалась, притиснувши до седця сина.

— Ой, ти мене задушиш! Не тисни мене, мамо, так!—промовив цей 8-літній мущина, випростовуючись. Потім мені розповідала його подруга, що переривши все в помешканні хлопчик знайшов стару батькову фотографію й сам зашив її в кишеню своєї курточки, так, щоб не знала мати.—В неї завжди очі на мокрім місці!

Ми й вони

— Ми оточені поліцією трьох родів,—сказав нам на зібранні голова таємного гімназичного гуртка „самоосвіти“, гімназист 5 класу Лбоня Б.—ми під трьома доглядами: домашнім гімназичним та поліцейським.

Один раз на тиждень ми читали Писарева і газети, позираючи на двері. Ви давали заборонений рукописний журналик „Сбодная Мисль“ і кожний чекав виключення з гімназії, після чого один вихід—смерть,

Минали наші трусливі сірі, як гімназичні шинелі, дні, одноманітно-нудні в під-яремній дисципліні, в невід-нім навчанні.

Коли від обридлих лекцій „казеннічали“ в убиральнях, в садках, на річці, по-дальше від нестерпучих начальницьких очей, коли недо-сяжною насолодою було серед тижня піти до театру, на концерт, а в неділю—навіть думка про гімназію була не-стерпимо неприємною.

Тоді проходили ранки життя і вяла юність, так калічили нас ті, хто вже, слава історії, ніколи не будуть па-нувати.

Вони

Галас? Ні крики.

Рокіт різноголосого, зли-того в одно „а-а-а!“, що трохи стихав, потім знову немож-ливо піднімається в коридорі.

Здається—зараз пова-ляться стіни й стеля від цього несамовитого крику.

Здається—людські, дитя-чі горлянки не можуть його

черстві й тепер? Авжеж, вони тепер, черстві якимсь то особливим, лицарсь-ким дитячо—револю-ційничим гартом.

Коли покінчив са-мозгубством мій су-сіда, його єдиного 8-ого річн. сина, але вже піонера, забрано було з дому до його подруги. Він там спо-кійно бавився, спав, їв і ніколи не питав

моя дитинство стоїть за мою спиною і заад-рісно дивиться, сором-ливо ховаючи незграбні руки в кишені.

У нас бували лекції „гімнастики“ один раз на тиждень.

У них фізкультура.

Вона панує під час перерви, вона помітна у всіх забавах.

Той самий культ вільного тіла примушує мовчати педагога, коли на його лекції учні зненацька встають, переходять з місця на місце.

Для галасливої вічно рухливої дівтори нестерпуче оце обов'язкове сидіння три чотири рази по 40 хвилин в повній мовчанці й спокої.

Лекція суспільствознавства

В класі страшенний шум метушня.

Кожний займається якоюсь справою, перелистують книгу, лагодять олівця, дівчатка чешуть коси.

Хто розмовляє; хто пише, одні переходять на сусідню парту, а декілька зовсім стоять.

Лекторша, провадить лекцію, весь час стоючи в якимсь нервовім напру-женні, не зводячи з верніх нот свого охриплого голосу.

На перший погляд—повна відсутність порядку, тиші й уваги, всього того, що здається необхідністю для де-якої продуктивності занять.

Взагалі здається, що дисципліни зовсім нема.

Слухаю:

— Діти про що ми сьогодні будемо розмовлять?

Хор:

— Про натуральне й гро-шове господарство!

— Як інакше зветься грошове господарство?

Хор:—Інакше товарове!

Далі лекція провадиться в плані першого тому „Капі-талу“ і діти знають, чим відрізняється товарове госпо-дарство від натурального й міська промисловість від се-лянської.

В загальнім галасі роб-лять запитання.

Виявляється—слухають і знають.

Головне—всіх цікавить річ.

Тільки лекторша, по об-личчю помітно, що дуже ви-снажена.

Гуртове зібрання

Голова й секретар—дів-чатка 11 та 13-ти років.

Після питань про страйк гірняків, про Красіна і звіт Виконкому, в біжучих спра-

Критичний, захоплюючий момент

нах обговорюється питання: „Чому всі хлопчики б'ють Івановську?“

Висловлюються:

— Тому її всі б'ють, що вона ходє завжди скаржитись завідуючій.

— Хлопчики всіх б'ють і вони — нічого.

А вона зараз в сльози!..

— А я ось що скажу:

Івановська прийшла до нас в клас, як якась боксерша, спортсменка перед усіма драла з прилизством носа і не тримала ніякого зв'язку з класом, а потім фу, я вже забув, про що хотів говорити.

— Сядь, Чупрунова, тобі слово.

— Перш за все — чого Івановська ні з ким не дружить?

Я ось, зараз зо всіма стоваришувалася, а вона бігає нагору до старших.

— А по друге — пропоную знять це питання зовсім.

— А я скажу перед усім класом, що я її все рівно поб'ю де небудь, хай не жаліється!

— Ти паразит!

— Сядь!

— Не будь ти такий розумний!

— Тихше, діти!

— Горбань, вийди з класу!

Івановська сидить, з палаючим обличчям, з чорним бантом на голові й золотим годинником на руці.

Їй не солодко.

Вона переросток.

Після 1½ год. дискусії, — постанова: 1) Івановській ганьба за те, що скаржиться, 2) класові попередження про таке відношення до Івановської.

В п'ятій групі, на зібранні, після політ-огляду й звіту Виконкому, на порядку стоять питання: про вішалку, про атрамент, про халати.

Заява Гвоздя:

— Якесь то симулятори кожний день перекидають пальто з одних кілочків на другі.

Це треба вивести!

Висловлюються.

Галасливою юрбою виходять зі школи...

Ось моя резолюція: ніхто без халата не зайде в школу!

Знімається галас.

Про відпуск.

Інформація керівника:

— Відпуск буде на один тиждень, з 8 числа до 16.

Хор:

— Чому так мало?!

— Не підлягає обговоренню!

Знову галас.

Педагоги

„Ті“ були класною поліцією.

У них був в одній руці кондуїтний журнал, а в другій — „вовчий білет“ про звільнення.

„Вони“ отруювали нашу рабську юність.

Тих, як павуків, роздавила революція.

На зміну прийшов педагог — подвижник.

На всіх лекціях помітна (не заплющиш очей) відсутність дисципліни, керівників часто лають і штовхають, в стінгазетах особисті карикатури на вчителя.

Тому у педагогів зірваний голос від крику, у них виснажений вигляд і нервова система розхитана майже в кожного.

Що пряця педагога найтяжча й економічно невдячна — це аксіома.

Разом з тим у вчителя зник просто авторитет старшого.

З ним поводження жорстоке.

Особу педагога зсунено з п'єдестала недосяжності, на низьку ступінь — неповаги до його особи.

Особливо це помітно в міських школах.

Може в цьому винні батьки, що й досі дивляться на педагогів, як на виконавців найтяжчої й нудної роботи, нездатних до більш вдячної роботи, або може Наркомос зі своєю оплатою вчительської праці, а може система виховання, що допускає надто фаміліярне відношення учнів до вчителів, а може все це разом.

— Сядь!
 — Не будь ти такий розумний!
 — Тихше, діти!
 — Горбань, вийди з класу!

Івановська сидить, з палаючим обличчям, з чорним бантом на голові й золотим годинником на руці.

Їй не солодко.

Вона переросток.

Після 1½ год. дискусії,—постанова:
 1) Івановській ганьба за те, що скаржиться, 2) класові попередження про таке відношення до Івановської.

В п'ятій групі, на зібранні, після політ-огляду й звіту Виконкому, на порядку стоять питання: про вішалку, про атрамент, про халати.

Заява Гвоздя:

— Якись то симулятори кожний день перекидають пальто з одних кілочків на другі.

Це треба вивести!

Висловлюються.

Всі.

Через годину вже мають постанову: прибить на вішалці квиточки з прізвищами власників пальт.

Про халати:

Голова (13 років) заявляє:

Вихорем крутиться, юрбою вилітає зі школи жвава дівчата

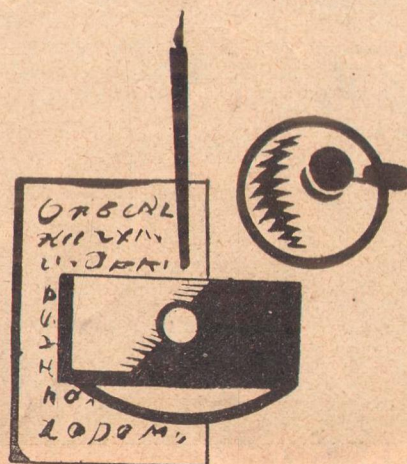
Галасливою юрбою виходять зі школи...

— Хто зможе пошити собі такого халата, підніми руку!

Всі озираються. Ні однієї піднятої руки.

Голова:

— Халати потрібні!

виконавців найтяжчої й нудної роботи, нездатних до більш вдячної роботи, або може Наркомос зі своєю оплатою вчительської праці, а може система виховання, що допускає надто фаміліярне відношення учнів до вчителів, а може все це разом.

Але спробуйте запропонувати комусь з учителів перемінити професію.

Ні за що не згодиться.

От і жалій тут!

Як що діти завжди були інтересні, то тепер вони—перше покоління, що народившись в революцію, знає вільне дитинство, знає—для чого живе, і відчуває, що воно живе в епоху великих досягнень людства.

Белла Берг

Інтригуюча розмова про шкільні справи

стінгазетах особисті карикатури на вчителя.

Тому у педагогів зірваний голос від крику, у них виснажений вигляд і нервова система розхитана майже в кожного.

Що пряця педагога найтяжча й економічно невдячна—це аксіома.

Разом з тим у вчителя зник просто авторитет старшого.

З ним поводження жорстоке.

Особу педагога зсунуто з п'єдестала недосяжності, на низьку ступінь—неповаги до його особи.

Особливо це помітно в міських школах.

Може в цьому винні батьки, що й досі дивляться на педагогів, як на